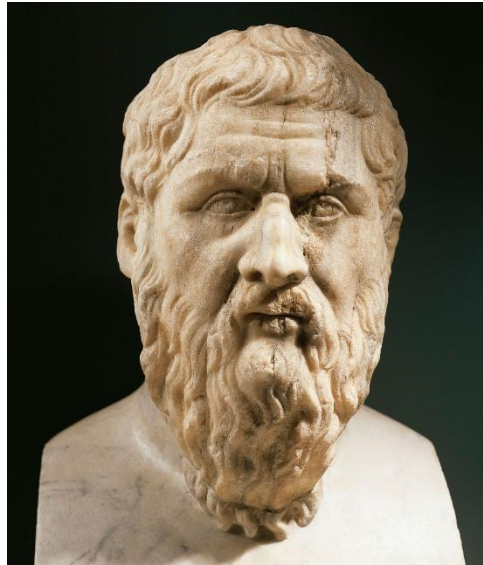

Μια ιστορία εμπνευσμένη από τον φιλόσοφο Πλάτωνα

Μια αξιοσημείωτη επίσκεψη περίμενε στην πολυσύχναστη αίθουσα διδασκαλίας, όπου περίεργοι άνθρωποι αναζητούσαν πληροφορίες. Τα παιδιά είχαν μια επίσκεψη γνωστή ως «Ταξίδι στο Χρόνο», αφού εμπνεύστηκαν από τη μαγεία της ιστορίας. Η υπερφυσική πύλη που περίμενε να επιτρέψει στον επισκέπτη να φτάσει από το μακρινό παρελθόν ήταν κρυμμένη πίσω από τους τοίχους του κατά τα άλλα συνηθισμένου σχολείου τους.

Ο Έλληνας φιλόσοφος Πλάτωνας θα επισκεφθεί το σχολείο για να συζητήσει με τους μαθητές και να απαντήσει σε ορισμένα φιλοσοφικά ερωτήματα που διερευνούν διάφορες φιλοσοφικές έννοιες και ιδέες. Τέσσερις μαθητές, ο Φιλόσοφος και ο δάσκαλος παίρνουν μέρος στη συζήτηση. Οι μαθητές είναι σε ζευγάρια και έχουν μαζί τους διάφορα φιλοσοφικά έργα και διαλόγους του Πλάτωνα.

Δάσκαλος: Παρακαλούμε οι μαθητές να καθίσουν σε ζευγάρια. Είμαστε στην ευχάριστη θέση να έχουμε σήμερα μαζί μας τον μεγάλο φιλόσοφο Πλάτωνα. Ο φιλοξενούμενός μας είναι ευρέως γνωστός ως ο φιλόσοφος που έχει ως κύριο

πρόσωπο τον Σωκράτη στη φιλοσοφική του έρευνα, ενώ εξερευνά διάφορες έννοιες και ιδέες.

Ένα από τα πιο διάσημα έργα του Πλάτωνα είναι η «Πολιτεία» στην οποία διερευνά την έννοια της δικαιοσύνης και προτείνει μια ουτοπική κοινωνία που θα κυβερνάται από φιλοσόφους-βασιλιάδες. Ό,τι θέλετε να μάθετε θα το μάθετε μέσα από τη συζήτηση μαζί του, μπορείτε να τον ρωτήσετε ό,τι θέλετε. Η συζήτηση θα είναι ανοιχτή.

Φιλόσοφος: Καλημέρα παιδιά, χαίρομαι που βρίσκομαι εδώ μαζί σας και θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Τζέισον για την πρόσκληση. Είμαι βέβαιος ότι θα έχουμε έναν πολύ δημιουργικό διάλογο. Λοιπόν, μαθητές, πείτε μου, σας αρέσει η φιλοσοφία;

Το χέρι μίας μαθήτριας που είναι συνήθως η πιο ατρόμητη στην τάξη σηκώθηκε αμέσως.

Κριστίν: Είμαι τόσο ενθουσιασμένη που σας έχουμε εδώ σήμερα! Μπορείτε να μας πείτε μερικά πράγματα για τον εαυτό σας;

Πλάτωνας: Ναι, όπως ήδη γνωρίζετε, είμαι ο Πλάτωνας και θεωρούμαι ένας από τους πιο γνωστούς, πολυδιαβασμένους και μελετημένους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους. Γεννήθηκα στην Αθήνα το 428 ή το 427 π.Χ. - κανείς δεν γνωρίζει το ακριβές έτος γέννησής μου!

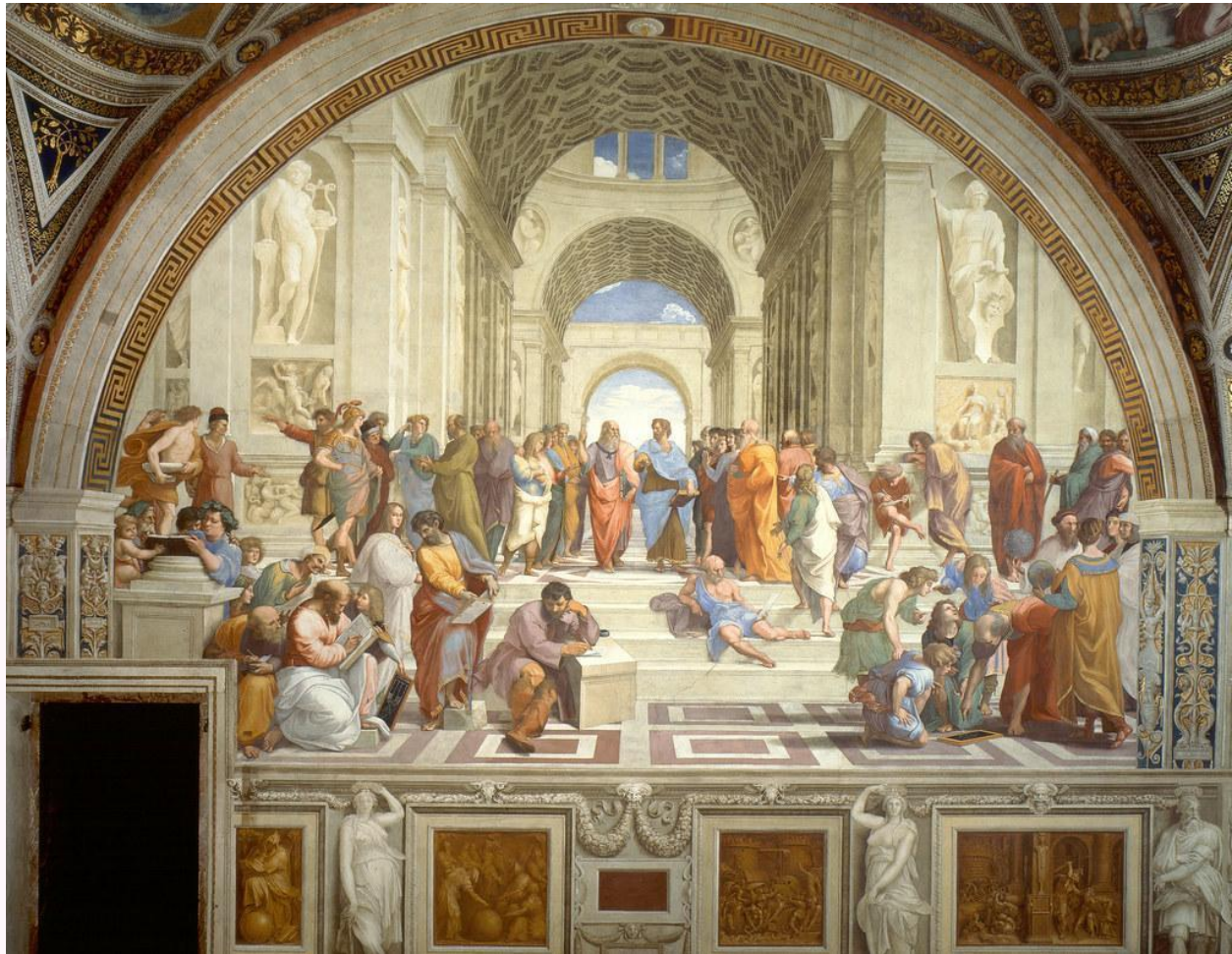
Λούις: Και ποιος υπήρξε η κύρια επιρροή σας;

Πλάτωνας: Ήμουν μαθητής του Σωκράτη και δάσκαλος του Αριστοτέλη. Αν και επηρεάστηκα κυρίως από τον Σωκράτη και μετέφερα και επέκτεινα τις ιδέες και τις τεχνικές του, επηρεάστηκα επίσης από τον Ηράκλειτο, τον Παρμενίδη και τους Πυθαγόρειους. Παρ' όλα αυτά, η φιλοσοφική δραστηριότητα του Σωκράτη χρησίμευσε για τη φιλοσοφία μου ως αφετηρία. Έτσι, θα πω ότι ο Σωκράτης ήταν η κύρια επιρροή μου.

Μαρία: Πληροφορηθήκαμε ότι είχατε μια Ακαδημία. Μπορείτε να μας πείτε περισσότερα γι' αυτήν;

Πλάτωνας: Ναι, σωστά. Λοιπόν, το 387 π.Χ. ίδρυσα την Ακαδημία στην Αθήνα, η οποία συχνά περιγράφεται ως το πρώτο πανεπιστήμιο του κόσμου. Εκεί, εκπαίδευσα άλλους σπουδαίους και εξίσου σημαντικούς φιλοσόφους, όπως ο Αριστοτέλης, ο οποίος σπούδασε εκεί για 20 χρόνια. Σε όλη μου τη ζωή, ταξίδεψα και έζησα στην Κυρήνη, την Ιταλία, τη Σικελία και την Αίγυπτο, πριν επιστρέψω στην Αθήνα και ιδρύσω την Ακαδημία.

Μύρια: Αν έπρεπε να μας πείτε ένα ενδιαφέρον γεγονός για τον εαυτό σας, ποιο θα ήταν αυτό;

Πηγή: "School of Athens" by Raphael 1509-1511, Raymond Yee, Wordpress.org

Δάσκαλος: Ο Πλάτωνας είναι επίσης πολύ γνωστός για τις θεωρίες του σχετικά με τη Μεταφυσική. Θα θέλατε να μάθετε περισσότερα σχετικά με αυτό;

Κριστίν: Ναι! Αναρωτιόμουν αν πιστεύετε ότι η φιλοσοφία σας επηρέασε άλλους φιλοσόφους.

Πλάτωνας: Βεβαίως και επηρέασε. Κατά την άποψή μου, η φιλοσοφία μου επηρέασε τη συντριπτική πλειονότητα των άλλων φιλοσόφων, σε διάφορους κλάδους, συμπεριλαμβανομένης της Μεταφυσικής. Η καρδιά της μεταφυσικής μου βρίσκεται στο περίφημο έργο μου «Θεωρία των Ιδεών».

Λούις: Θα μπορούσατε να μας πείτε περισσότερα για αυτή τη Θεωρία; Περί τίνος πρόκειται;

Πλάτωνας: Αυτή είναι μια ενδιαφέρουσα ερώτηση. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, υπάρχει μια ανώτερη πραγματικότητα που υπερβαίνει τον κόσμο της αλλαγής, τον οποίο γνωρίζουμε μέσω της αίσθησης της εμπειρίας. Αυτή η ανώτερη πραγματικότητα αποτελείται από Ιδέες, οι οποίες είναι αιώνιες, αμετάβλητες οντότητες που μπορούν να γίνουν αντιληπτές μέσω της νόησης και όχι μέσω των αισθήσεων. Έτσι, όποια πραγματικότητα έχει ο κόσμος της εμπειρίας μας, προέρχεται από αυτές τις Ιδέες. Τα πράγματα που θεωρώ «πραγματικά» δεν είναι τα πράγματα που είναι μόνιμα και αμετάβλητα, αλλά τα πράγματα που είναι δυνατόν να αναγνωριστούν και να κατανοηθούν.

Μαρία: Ποιο μέρος των έργων σας θεωρείτε ότι είναι το πιο σημαντικό;

Πλάτωνας: Λοιπόν, επιτρέψτε μου να σκεφτώ. Ως φιλόσοφος, είναι λίγο δύσκολο να το διακρίνω αυτό. Ωστόσο, η φιλοσοφία μου στη Μεταφυσική απεικονίζεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στο πιο διάσημο έργο μου, «Πολιτεία», η οποία συνδυάζει την ηθική, την πολιτική φιλοσοφία, την ηθική ψυχολογία, την επιστημολογία και τη μεταφυσική σε μια αλληλένδετη και συστηματική φιλοσοφία. Η «Πολιτεία» είναι ένας μακροσκελής διάλογος για τη φύση της δικαιοσύνης.

Μύρια: Πώς θα χαρακτηρίζατε τα συγγραφικά έργα σας;

Πλάτωνας: Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα από τα έργα μου έχουν τη μορφή διαλόγων, με κύριο ομιλητή τον Σωκράτη. Στη «Πολιτεία», επιχειρηματολογώ υπέρ της δίκαιης ζωής και της κρίσιμης σύνδεσής της με την ευτυχισμένη ζωή. Ένας από τους διαλόγους που απεικονίζονται στη «Πολιτεία» είναι η γνωστή "Αλληγορία του Σπηλαίου".

Πηγή: Plato's Allegory of the Cave, by 4edges, Source: Wikipedia.Org

Κριστίν: Πείτε μας μερικά πράγματα για την «Αλληγορία του Σπηλαίου».

Πλάτωνας: Λοιπόν, η «Αλληγορία του Σπηλαίου» εντάσσεται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και της φιλοσοφικής εκπαίδευσης. Αντιπροσωπεύει δύο πράγματα. Πρώτον, αντιπροσωπεύει τη δική μου περιγραφή της φύσης της πραγματικότητας και την κατανόηση της ουσίας. Δεύτερον, είναι ένα μάθημα για τη σημασία της φιλοσοφίας στην αποκάλυψη της αληθινής φύσης των πραγμάτων.

Οι μαθητές φαίνονται προβληματισμένοι, οπότε ο φιλόσοφος προσπαθεί να δώσει μια απλούστερη εξήγηση.

Πλάτωνας: Για να το εξηγήσω εν συντομία, η αλληγορία αρχίζει με κάποιους φυλακισμένους που είναι δεμένοι σε μια σπηλιά και αντιμετωπίζουν έναν τοίχο. Οι λαιμοί τους είναι επίσης δεμένοι, γεγονός που τους καθιστά αδύνατο να γυρίσουν το κεφάλι τους. Το μόνο που βλέπουν είναι ένας τοίχος με πολλές σκιές, οι οποίες δημιουργούνται από την αντανάκλαση διαφόρων αντικειμένων.

Λούις: Ποια είναι η σημασία αυτών των αντικειμένων;

Πλάτωνας: Αυτά τα αντικείμενα μεταφέρονται από κάποιους άλλους ανθρώπους μπροστά από μια φωτιά, αλλά οι κρατούμενοι δεν το γνωρίζουν αυτό. Έχουν ζήσει σε αυτή τη σπηλιά με θέα τον τοίχο όλη τους τη ζωή- έτσι, αυτός είναι ο κόσμος τους και το μόνο που γνωρίζουν. Οι σκιές είναι η πραγματικότητά τους, επειδή αυτό είναι το μόνο που έχουν βιώσει. Αυτό τους κάνει να πιστεύουν ότι κατανοούν την αλήθεια

που τους περιβάλλει, μαθαίνουντας να προβλέπουν τι θα κάνουν οι σκιές. Και τότε, μια από τους φυλακισμένους απελευθερώνεται και αμέσως συνειδητοποιεί ότι αυτά που έβλεπαν σε όλη τους τη ζωή, ήταν μονάχα σκιές αληθινών αντικειμένων. Η φυλακισμένη τότε συνειδητοποιεί ότι ολόκληρη η πραγματικότητά της ήταν απλώς μια σκιά της αληθινής πραγματικότητας έξω από τη σπηλιά.

Μαρία: Τι συμβαίνει τότε με την φυλακισμένη;

Πλάτωνας: Η φυλακισμένη εγκαταλείπει τη σπηλιά για να εξερευνήσει τον πραγματικό κόσμο. Στην αρχή τυφλώνεται από τον ήλιο, αφού όλη της τη ζωή ζούσε στο σκοτάδι, αλλά στη συνέχεια βλέπει ότι ο ήλιος φωτίζει τα πάντα, όπως η λογική φωτίζει την αληθινή φύση των πραγμάτων. Αφού ανακαλύπτει τον αληθινό κόσμο, επιστρέφει στη σπηλιά για να το πει στους άλλους φυλακισμένους. Αλλά αφού είδε τον πραγματικό κόσμο, δυσκολεύεται να δει τον κόσμο των σκιών. Αυτό προκαλεί την κοροϊδία των άλλων κρατουμένων που θεωρούν την απελευθερωμένη κρατούμενη ανόητη. Η απελευθερωμένη κρατούμενη αμφισβητεί τον κόσμο, τον κόσμο των σκιών, και αυτό τους κάνει να νιώθουν ότι απειλούνται από αυτήν, ενώ ταυτόχρονα βολεύονται στην άγνοιά τους και δεν επιθυμούν να απελευθερωθούν.

Μύρια: Υπάρχει κάποιο βαθύτερο νόημα σε αυτή την αλληγορία;

Πλάτωνας: Αυτή η αλληγορία, αγαπητοί μου μαθητές, είναι γεμάτη συμβολισμούς και μεταφορές, οι οποίες απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνομαι την πραγματικότητα. Η απελευθέρωση του φυλακισμένου αντιπροσωπεύει το έργο που επιτελούν η φιλοσοφία και η λογική. Η Αλληγορία του Σπηλαιού, λοιπόν, δείχνει ότι εάν δεν ασκούμε τη φιλοσοφία, τότε παραμένουμε στο σκοτάδι. Η κοροϊδία των άλλων κρατουμένων προς την απελευθερωμένη κρατούμενη υποδηλώνει ότι το φιλοσοφικό μας ταξίδι μπορεί μερικές φορές να οδηγήσει τη σκέψη μας προς μια κατεύθυνση η οποία δεν είναι αποδεκτή από την κοινωνία. Συνοπτικά, η Αλληγορία του Σπηλαιού περιλαμβάνει τη Θεωρία των Ιδεών μου και θα μπορούσε να αποτελέσει μια εξαιρετική εισαγωγή στη Μεταφυσική, για εσάς, τα μικρά παιδιά, καθώς μέσω της Θεωρίας των Ιδεών, θα μπορέσετε να αμφισβητήσετε τον φυσικό κόσμο που γνωρίζουμε και να τον δείτε μέσα από μια διαφορετική οπτική γωνία.

Κριστίν: Ποιος είναι ο ορισμός πίσω από την έννοια του «Όντος»;

Πλάτωνας: Λοιπόν, σύμφωνα με τη θεωρία του «Όντος» και της Ύπαρξης, τίποτα δεν υπάρχει έτσι απλά- «το να είναι κανείς, σημαίνει να είναι κάτι». Αυτό θα μας βοηθήσει να αναπτύξουμε τις δεξιότητες συλλογισμού μας, να μάθουμε να βλέπουμε τα πράγματα διαφορετικά και να αποδεχτούμε ότι υπάρχουν πιο διαφορετικοί τρόποι να βλέπουμε τα πράγματα από αυτούς που έχουμε συνηθίσει. Αυτός ο επεξηγηματικός χαρακτήρας της Αλληγορίας του Σπηλαίου θα μπορούσε να σας βάλει, παιδιά, στη θέση της «απελευθερωμένης φυλακισμένης» που εγκαταλείπει τη σκοτεινή σπηλιά και συνεχίζει να εξερευνά τον πραγματικό κόσμο.

Λούις: Θα μπορούσατε να μας πείτε πώς αρχίσατε να γράφετε το κείμενο της Φυλάκισης;

Πλάτωνας: Λοιπόν, ξεκίνησα βάζοντας τον Σωκράτη να ζητήσει από τον Γλαύκωνα να φανταστεί ένα σπήλαιο όπου οι άνθρωποι είναι φυλακισμένοι από την παιδική τους ηλικία, αλλά όχι από τη γέννησή τους. Αυτοί οι φυλακισμένοι είναι αλυσοδεμένοι έτσι ώστε τα πόδια και ο λαιμός τους να είναι σταθερά, αναγκάζοντάς τους να κοιτάζουν τον τοίχο μπροστά τους και να μην κοιτάζουν γύρω τους το σπήλαιο, ο ένας τον άλλον ή τον εαυτό τους. Πίσω από τους φυλακισμένους υπάρχει μια φωτιά και μεταξύ της φωτιάς και των φυλακισμένων υπάρχει ένας υπερυψωμένος διάδρομος με χαμηλό τοίχο, πίσω από τον οποίο περπατούν άνθρωποι που μεταφέρουν αντικείμενα ή μαριονέτες . Οι άνθρωποι περπατούν πίσω από τον τοίχο, έτσι ώστε τα σώματά τους να μην δημιουργούν σκιές που να τις βλέπουν οι φυλακισμένοι, ωστόσο τα αντικείμενα που μεταφέρουν τα βλέπουν. Οι φυλακισμένοι δεν μπορούν να δουν τι συμβαίνει πίσω τους, μπορούν να δουν μόνο τις σκιές που πέφτουν στον τοίχο της σπηλιάς μπροστά τους. Οι ήχοι των ανθρώπων που μιλούν αντηχούν από τους τοίχους και οι κρατούμενοι πιστεύουν ότι αυτοί οι ήχοι προέρχονται από τις σκιές.

Μαρία: Τι υποστηρίζει ο Σωκράτης για όλο αυτό το σενάριο σχετικά με τους φυλακισμένους;

Πλάτωνας: Ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι οι σκιές είναι η πραγματικότητα για τους φυλακισμένους επειδή δεν έχουν δει ποτέ κάτι άλλο- δεν συνειδητοποιούν ότι αυτό που βλέπουν είναι σκιές αντικειμένων μπροστά από μια φωτιά, πολύ περισσότερο ότι αυτά τα αντικείμενα είναι εμπνευσμένα από πραγματικά πράγματα έξω από το σπήλαιο, τα οποία δεν βλέπουν.

Η φωτιά, ή το φως που δημιουργείται από τον άνθρωπο, και οι μαριονέτες που χρησιμοποιούνται για να δημιουργούν σκιές, γίνονται από τους καλλιτέχνες. Ο Πλάτωνας, ωστόσο, επισημαίνει ότι η φωτιά είναι επίσης το πολιτικό δόγμα που διδάσκεται σε ένα έθνος-κράτος. Οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν το φως και τις σκιές για να διδάξουν τα κυρίαρχα δόγματα μιας εποχής και ενός τόπου. Επίσης, ελάχιστοι άνθρωποι θα καταφέρουν να δραπέτεύσουν ποτέ από το σπήλαιο. Αυτό δεν είναι εύκολο εγχείρημα και μόνο ένας αληθινός φιλόσοφος, με δεκαετίες προετοιμασίας, θα μπορέσει να βγει από το σπήλαιο, ανεβαίνοντας την απότομη πλαγιά. Οι περισσότεροι άνθρωποι θα ζουν στον πυθμένα της σπηλιάς, και λίγοι θα είναι οι μεγάλοι καλλιτέχνες που θα προβάλλουν τις σκιές με τη χρήση του ανθρώπινου φωτός.

Μύρια: Πώς απελευθερώνεται λοιπόν ένας φυλακισμένος;

Πλάτωνας: Υποθέτω τότε ότι η κρατούμενη απελευθερώνεται. Αυτή η φυλακισμένη θα κοιτάξει γύρω της και θα δει τη φωτιά. Το φως θα πλήγωνε τα μάτια της και θα την δυσκόλευε να διακρίνει τα αντικείμενα που ρίχνουν τις σκιές. Αν της έλεγαν ότι αυτό που βλέπει είναι αντίθετο με την άλλη μορφή της πραγματικότητας που βλέπει στον τοίχο, δεν θα το πίστευε. Μέσα στον πόνο της, συνεχίζω, η απελευθερωμένη κρατούμενη θα απομακρυνόταν και θα έτρεχε πίσω σε αυτό που έχει συνηθίσει (δηλαδή στις σκιές των μεταφερόμενων αντικειμένων). Γράφω «[...] θα αισθάνονταν άλγος στα μάτια και γυρίζοντας τα μάτια του δεν θα ζητούσε να ξαναγυρίσει φεύγοντας προς εκείνα που η μπορεί να βλέπει η όρασή του και δεν θα τα θεωρούσε τω όντι σαφέστερα από εκείνα που του δείχνονται τώρα;[...]» (δηλαδή: «θα πονούσαν τα μάτια της, και θα ξέφευγε στρεφόμενη προς τα πράγματα που μπορούσε να κοιτάξει, και αυτά θα πίστευε ότι ήταν πιο καθαρά από αυτά που της παρουσιάζονταν».)

Κριστίν: Πώς συνεχίζεται η σκηνή;

Πλάτωνας: Λοιπόν, η ιστορία συνεχίζεται με την φυλακισμένη να σέρνεται έξω από τη σπηλιά με τη βία και τελικά να βλέπει το φως του ήλιου και την πραγματικότητα έξω από τη σπηλιά. Αρχικά, η φυλακισμένη θα θυμώσει, τα μάτια της θα πονέσουν από τον ήλιο, αλλά μετά σιγά-σιγά θα προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα.

Λούις: Αλλά τότε, γιατί η φυλακισμένη επέστρεψε στη φυλακή;

Πλάτωνας: Η απελευθερωμένη κρατούμενη πίστευε ότι ο κόσμος έξω από τη σπηλιά ήταν ανώτερος από τον κόσμο που βίωναν μέσα στη σπηλιά και προσπαθούσε να το μοιραστεί αυτό με τους άλλους κρατούμενους- Η επιστρέφουσα κρατούμενη, της οποίας τα μάτια είχαν συνηθίσει το φως του ήλιου, ήταν τυφλή όταν ξαναμπήκε στη σπηλιά, όπως ακριβώς όταν εκτέθηκε για πρώτη φορά στον ήλιο. Οι άλλοι κρατούμενοι, θα πίστευαν τότε ότι το ταξίδι της έξω από τη σπηλιά την είχε βλάψει και δεν θα ήθελαν να βιώσουν το ίδιο ταξίδι. Ως αποτέλεσμα, οι φυλακισμένοι, αν μπορούσαν, θα αντιδρούσαν σε οποιονδήποτε επιχειρούσε να τους σύρει έξω από τη σπηλιά τους.

Δάσκαλος: Η ιστορία της σπηλιάς μοιάζει πολύ με τη δική μας πραγματικότητα. Είμαι σίγουρος ότι όλοι μας έχουμε πολλά υπαρξιακά ερωτήματα και πρέπει να ομολογήσω ότι είμαι περήφανος για όλους σας για το ενδιαφέρον σας και τη συμβολή σας σε αυτή τη συζήτηση. Σας ευχαριστώ για τον πολύτιμο χρόνο και τη βοήθειά σας κ. Πλάτωνα. Ήταν χαρά μας που σας είχαμε εδώ μαζί μας σήμερα.

Πλάτωνας: Η χαρά ήταν δική μου κ. Τζέισον. Απόλαυσα αυτή τη συζήτηση με τους μαθητές σας. Έχετε πολλούς νέους φιλοσόφους σε αυτή την τάξη!

Οι μαθητές αποχαιρέτησαν τον Πλάτωνα καθώς περνούσε την υπερφυσική πύλη.